

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om höjning av små pensioner

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om höjning av små pensioner (RP 43/2019 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Hanna Tossavainen, social- och hälsovårdsministeriet
- chefsmatematiker Tapio Isolankila, Folkpensionsanstalten
- äldreombud Irene Vuorisalo, Eläkeliitto ry, som företrädare för Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf
- utvecklingschef Sonja Lilius, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt
- specialsakkunnig Tarja Pajunen, SOSTE Finlands social och hälsa rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Folkpensionsanstalten.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i folkpensionslagen, lagen om garantipension, lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, lagen om bostadsbidrag för pensionstagare, lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk och lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare. Små skattefinansierade pensioner höjs, vilket innebär att folkpensionens fulla belopp stiger med cirka 34 euro i månaden och garantipensionens fulla belopp med 50 euro i månaden. Gränsen och koefficienten för tilläggssjälvriskandelen för bostadsbidraget för pensionstagare ändras. Ändringen av pensionsinkomsten enligt propositionen kommer inte att nämnvärt påverka bostadsbidraget för pensionstagare och minskar därmed inte ökningen i pensionstagarnas disponibla inkomster. Dessutom föreslås det att avträdelsestödet kompletteringsdel för lantbruksföretagare ändras i överensstämmelse med den föreslagna ändringen av folkpensionens belopp.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2020 och avses bli behandlad i samband med den.

Betänkande ShUB 4/2019 rd

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2020.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utskottet välkomnar att försörjningen för dem som lever på de lägsta pensionsinkomsterna förbättras genom att folkpensionen och garantipensionen höjs. Garantipensionen har tidigare höjts tre gånger 2017—2019 med sammanlagt cirka 47 euro. Folkpensionen har senast höjts med 20 euro genom en lag som trädde i kraft den 1 januari 2008.

Den nu föreslagna höjningen av folkpensionen med cirka 34 euro och av garantipensionen med 50 euro berör omkring 609 000 pensionstagare, som har en total pension under 1 200—1 300 euro i månaden. Garantipensionstagarna och folkpensionstagarna beräknas öka med omkring 20 000 personer till följd av höjningarna. Därefter finns det cirka 116 000 personer som får garantipension och cirka 220 000 personer som får folkpension. Utgifterna inom de offentliga finanserna beräknas öka med omkring 183 miljoner euro till följd av ändringarna i propositionen, när man också räknar in den samtidiga ökningen av skatteintäkterna.

Efter höjningen av folkpensionen med cirka 34 euro stiger folkpensionens fulla belopp för ensamboende till 662,86 euro i månaden och för dem som bor i parförhållande till 591,79 euro i månaden 2020. Folkpensionens belopp minskar när arbetspensionsinkomsterna ökar, vilket betyder att folkpension inte betalas till ensamboende när arbetspensionen är omkring 1 368 euro i månaden och inte till dem som bor i parförhållande när arbetspensionen är cirka 1 226 euro i månaden. När den totala pensionen är cirka 1 000 euro i månaden är nettohöjningen cirka 19 euro i månaden. När garantipensionen höjs med 50 euro stiger garantipensionens fulla belopp till 834,52 euro i månaden 2020. För dem som får garantipension höjs nettopensionen med 47–50 euro i månaden. Garantipension ges ut om beloppet av de övriga pensionsinkomsterna är lägre än 827 euro i månaden 2020. De föreslagna höjningarna inbegriper också indexhöjningen 2020. Höjningarna är lägre om pensionstagarens folkpension har samordnats med bosättningstiden i Finland eller om pensionen betalas ut i förtid.

Med höjningen av folkpensionen stiger beloppet av extra fronttillägg, eftersom det beräknas på grundval av folkpensionsbeloppet. Detsamma gäller beloppet av fullt grundunderstöd enligt militärunderstödslagen, som alltså är bundet till folkpensionens fulla belopp. Med höjningen av garantipensionen stiger minimiinkomstgränsen för att lämna invalidpension vilande. Därmed kan pensionstagaren få en något större extra inkomst vid sidan av invalidpensionen än det nu är möjligt. Höjningen av garantipensionen underlättar också för äldre långtidsarbetslösa som har en svår arbetsmarknadsposition, eftersom beloppet av pensionsstödet är bundet till beloppet av garantipensionen.

Regeringen föreslår också att minimibeloppet av rehabiliteringspenningen för unga och av rehabiliteringspenningen för yrkesinriktad rehabilitering höjs på samma sätt som garantipensionen. Det är enligt utskottet nödvändigt för att medverka till att partiellt arbetsföra unga och partiellt arbetsföra vuxna utan anknytning till arbetslivet ansöker om yrkesinriktad rehabilitering i stället för att ansöka om invalidpension. Vidare anser utskottet att det är lämpligt att ändra beloppen av tilläggsdelarna till avträdelsestöden för lantbruksföretagare på samma sätt som folkpensionsbeloppet.

Betänkande ShUB 4/2019 rd

pet ändras. Utskottet föreslår en teknisk korrigering i ikraftträdandebestämmelserna i lagförslag 5 om ändring av lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare och i lagförslag 6 om ändring av lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare.

Utskottet välkomnar att regeringen ändrar tilläggssjälvriskandelen till bostadsbidraget för pensionstagare och koefficienten för tilläggssjälvriskandelen och att ändringen i pensionsinkomsten därför inte nämnvärt påverkar bostadsbidraget för pensionstagare och därmed inte minskar ökningen i de disponibla inkomsterna. Samtidigt påpekar utskottet att en del av pensionstagarna får allmänt bostadsbidrag och att bostadsbidraget för omkring 6 000 pensionstagarhushåll som får allmänt bostadsbidrag kan sjunka med 0–17 euro i månaden. Då kommer höjningen av pensionen inte att ge dem ökade disponibla inkomster fullt ut.

De föreslagna höjningarna ger pensionstagare med de allra lägsta inkomsterna bättre försörjning och minskar i viss mån låginkomstkvoten. Samtidigt minskar pensionstagarnas behov av utkomststöd. Utgifterna för grundläggande utkomststöd beräknas sjunka med cirka 5,3 miljoner euro 2020 till följd av höjningarna. Med avseende på både bidragstagarna och det sociala trygghetssystemet som helhet är det ändamålsenligt att höja de primära förmånerna för att minska behovet av utkomststöd i sista hand och göra människor mindre beroende av denna stödform.

Höjningen av folkpensionen och garantipensionen resulterar i att minimipensionens belopp stiger i förhållande till små arbetspensioner. Utskottet anser att det med avseende på pensionssystemet som helhet och dess incitamenteffekt är nödvändigt att i enlighet med regeringsprogrammet starta en trepartsutredning om hur det inom arbetspensionssystemet ska gå att förbättra situationen för dem som får de lägsta arbetspensionerna.

Dessutom betonar utskottet att pensionstagarnas försörjningsmöjligheter inte bara påverkas av inkomsterna utan också av deras utgifter och förmögenhet. I synnerhet utgifterna för boende och sjukdom medför försörjningssvårigheter för många pensionstagare, vilket också kommer fram i att många pensionstagare drabbas av utsökning. Utskottet konstaterar att den gällande lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ger kommunerna möjlighet att jämka klientavgifterna, men anser det vara viktigt att arbetet med att revidera lagstiftningen om klientavgifter fortsätter snabbt. Enligt regeringsprogrammet är syftet med revideringen att undanröja hindren för vård och öka jämlikheten i hälsa bland annat genom utvidgad avgiftsfrihet och skäligare avgifter. Utskottet välkomnar också att regeringsprogrammet har en skrivning om att utreda möjligheterna för att vid sidan av hushållsavdraget införa ett stödsystem för att också personer med låga inkomster ska kunna dra nytta av en förmån av samma typ som hushållsavdraget.

För att minska fattigdomen bland pensionärer krävs det övergripande åtgärder baserade på fakta. Utskottet påpekar att den befintliga kunskapen om pensionärsfattigdomen delvis är splittrad och anser att det är nödvändigt med en omfattande och systematisk undersökning av fattigdomens karaktär och orsaker.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Betänkande ShUB 4/2019 rd

Riksdagen godkänner lagförslag 1—4 i proposition RP 43/2019 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 5 och 6 i proposition RP 43/2019 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 19 § i folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i folkpensionslagen (568/2007) 19 §, sådan den lyder i lag 1151/2007, som följer:

19 §

Folkpensionens belopp

Full folkpension är 528,50 euro i månaden. Om pensionstagaren är gift eller lever i ett samboförhållande är beloppet 471,84 euro i månaden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Folkpension som betalas när denna lag träder i kraft ändras i överensstämmelse med denna lag från och med den 1 januari 2020 utan ansökan. Folkpensionsanstalten meddelar ett beslut om ändringen på pensionstagarens begäran.

2.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om garantipension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om garantipension (703/2010) 8 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1320/2018,
som följer:

8 §

Garantipensionens belopp

Den fulla garantipensionen är 665,37 euro i månaden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Garantipension som betalas när denna lag träder i kraft ändras i överensstämmelse med denna lag från och med den 1 januari 2020 utan ansökan. Då minskas garantipensionen med folkpensionens belopp förhöjt i enlighet med lagen om ändring av 19 § i folkpensionslagen (/2019) och med beloppet av avträdelsestödet kompletteringsdel förhöjt i enlighet med lagen om ändring av 31 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (/2019) och lagen om ändring av 19 § i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (/2019). 10 § i lagen om garantipension tillämpas inte på den ändring av garantipensionen som föreskrivs i denna lag, om det är fråga om enbart ändring av folkpensionens belopp i överensstämmelse med lagen om ändring av 19 § i folkpensionslagen eller om ändring av beloppet av avträdelsestödet kompletteringsdel i överensstämmelse med lagen om ändring av 31 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk eller lagen om ändring av 19 § i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare. Folkpensionsanstalten meddelar ett beslut om ändringen på pensionstagarens begäran.

3.

Lag

om ändring av 35 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 35 §, sådan den lyder i lag 1321/2018, som följer:

35 §

Minimibeloppet av rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering och för unga

För att genomförandet av rehabilitering ska tryggas utgör rehabiliteringspenningens minimibelopp för yrkesinriktad rehabilitering och för unga 30,71 euro per vardag, om inte rehabiliteringsklienten med stöd av andra bestämmelser i denna lag har rätt till en större rehabiliteringspenning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 11 § i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007) 11 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 939/2014, som följer:

Betänkande ShUB 4/2019 rd

11 §

Självriskandel för boendeutgifterna

Självriskandelen för boendeutgifterna består av en bassjälvriskandel och en tilläggsjälvriskandel.

Bassjälvriskandelen är 491,51 euro om året.

Tilläggsjälvriskandelen är 41,3 procent av den del av årsinkomsten som överstiger 7 415 euro. För den som är gift eller lever i ett samboförhållande är tilläggsjälvriskandelen 41,3 procent av den del av makarnas eller sambornas sammanräknade årsinkomst som

1) överstiger 10 637 euro, om den ena av dem inte har rätt till bostadsbidrag för pensionstagare, eller

2) överstiger 12 106 euro, om båda har rätt till bostadsbidrag för pensionstagare.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Bostadsbidraget för pensionstagare justeras i överensstämmelse med denna lag i samband med följande justering enligt lagen om bostadsbidrag för pensionstagare efter ikraftträdandet av denna lag.

5.

Lag

om ändring av 31 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 31 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006), sådan den lyder i lag 1293/2007, ett nytt 5 mom., som följer:

31 §

Avträdelsestödet kompletteringsdel

Utan hinder av 2 mom. omvandlas kompletteringsdelens belopp för en person som får eller som har rätt till avträdelsestödet kompletteringsdel den 1 januari 2020 från nämnda tidpunkt i överensstämmelse med 19 § i folkpensionslagen.

Betänkande ShUB 4/2019 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .

När denna lag träder i kraft omvandlas avträdelsestödet kompletteringsdel i överensstämmelse med denna lag från och med den 1 januari 2020 utan ansökan. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt meddelar ett beslut om ändringen på **begäran av den som har rätt att få avträdelsestödet kompletteringsdel** ~~pensionstagarens begäran~~. Kompletteringsdelen justeras inte i samband med ändringen.

6.

Lag

om ändring av 19 § i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (1293/1994) 19 § 3 mom., sådant det lyder i lag 1162/2007, som följer:

19 §

Utan hinder av 1 mom. omvandlas kompletteringsdelen för en person som får avträdelsestödet kompletteringsdel den 1 januari 2020 från nämnda tidpunkt i överensstämmelse med 19 § i folkpensionslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

När denna lag träder i kraft omvandlas avträdelsestödet kompletteringsdel i överensstämmelse med denna lag från och med den 1 januari 2020 utan ansökan. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt meddelar ett beslut om ändringen på **begäran av den som har rätt att få avträdelsestödet kompletteringsdel** ~~pensionstagarens begäran~~. Kompletteringsdelen justeras inte i samband med ändringen.

Betänkande ShUB 4/2019 rd

Helsingfors 24.10.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anu Vehviläinen cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Anna-Kaisa Ikonen saml
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Noora Koponen gröna
medlem Aki Lindén sd
medlem Ilmari Nurminen sd (delvis)
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Heidi Viljanen sd
ersättare Pia Kauma saml
ersättare Piritta Rantanen sd (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Betänkande ShUB 4/2019 rd
Reservation 1 /saml

RESERVATION 1

Motivering

Samlingspartiets utskottsgrupp stöder en höjning av de minsta pensionerna, eftersom det förbättrar den ekonomiska ställningen för de som får små pensioner. Det bör beaktas att pensionärernas köpkraft och disponibla penningbelopp förutom av den egentliga pensionen påverkas också av många andra faktorer, såsom klientavgifterna inom social- och hälsovården, avgiftstakets innehåll, läkemedlen samt matpriserna och energipriset. Det indrivs också fler klientavgifter av pensionärer än förr. När ekonomin är trängd låter många bli att skaffa de tjänster och läkemedel som behövs. Det är viktigt att se till att alla äldre garanteras en tillräcklig försörjning. I samband med reformen av klientavgiftslagen bör pensionärernas situation beaktas för att trygga en tillräcklig utkomst och minska pensionärsfattigdomen.

Samlingspartiets utskottsgrupp befarar att finansieringen av utgiftsökningarna inte är hållbar. Finansieringen baserar sig i hög grad på att vi når en sysselsättningsgrad på 75 procent. Därför bör regeringen anvisa verkningsfulla metoder för att höja sysselsättningsgraden och därigenom också för att finansiera pensionsförhöjningarna.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner ett uttalande (**Reservationens förslag till uttalande**).*

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att det finns tillräckliga sysselsättningsåtgärder för att finansiera pensionsökningarna.

Helsingfors 24.10.2019

Mia Laiho saml
Anna-Kaisa Ikonen saml
Pia Kauma saml

Betänkande ShUB 4/2019 rd
Reservation 2 /saf

RESERVATION 2

Motivering

Regeringens strävan att minska pensionärsfattigdomen är i sig värd att understöda, men de åtgärder som nu föreslås är otillräckliga. För en del pensionärer stiger den inkomst som blir kvar i handen knappt alls, när det belopp som motsvarar pensionsökningen helt eller delvis dras av från bostadsbidraget eller utkomststödet. Sannfinländarna anser att det är viktigt att bekämpa pensionärsfattigdom och påminner regeringen Rinne om löftet att höja de lägsta arbetspensionerna med 100 euro netto (den s.k. "valborgshundralappen"). Det behövs omedelbara åtgärder för att infria löftet.

I regeringsprogrammet ingår en anteckning om att de minsta pensionerna höjs med ett nettobelopp på hundra euro. Enbart en höjning av inkomstnivån räcker inte till för att eliminera pensionärsfattigdomen, utan pensionärernas situation bör bedömas som en helhet, dvs. även ökningen av de nödvändiga levnadskostnaderna bör beaktas. En stor del av många pensionärs inkomster går till boendeutgifter, serviceavgifter, mat, läkemedel, rörlighet, energi och utgifter för insjuknande.

Enligt Folkpensionsanstaltens uppskattning upphör behovet av grundläggande utkomststöd i och med denna regeringsproposition hos cirka 2 000 hushåll och i cirka 14 000 hushåll minskar behovet under minst en månad under året. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser det vara viktigt att propositionens konsekvenser för beloppet av utbetalt utkomststöd följs upp. Vi anser också att det är viktigt att det utreds om gränserna för dessa stöd höjs i samband med en höjning av pensionen, så att pensionärerna får en full höjning av pensionen och att det belopp som motsvarar pensionsökningen inte bara dras av från bostadsbidraget eller utkomststödet.

Sannfinländarna är särskilt oroade över pensionstagarnas svårigheter med försörjningen, vilket också syns i antalet utsökningar hos pensionstagare. Enligt kreditdatabolaget Asiakastiedos utredning (1.9.2019) har betalningsstörningarna ökat särskilt mycket bland pensionärer; anteckningarna om betalningsstörningar bland dem har ökat med 9 procent per år. Enligt PIO rf hade nästan 34 500 personer över 65 år en anteckning om betalningsstörning 2018. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att regeringen bör utarbeta ett åtgärdsprogram för att förebygga utsökning hos pensionärer.

Sannfinländarnas utskottsgrupp ser med oro på problemen med klientavgiftstaken och anser det vara viktigt att de problempunkter som gäller klientavgiftstaken utreds och att reformen av lagstiftningen om klientavgifter fortgår med det snaraste. Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ger kommunen möjlighet att jämka klientavgifterna, men möjligheten har inte utnyttjats i tillräcklig utsträckning. Vid utfrågning av sakkunniga har det framkommit att uppföljningen av klientavgiftstaket är förbundet med utmaningar särskilt i fråga om äldre personer samt höga avgiftstak och självrisker, som belastar ekonomin för de äldre mer än för den övriga befolkningen.

Betänkande ShUB 4/2019 rd
Reservation 2

Till följd av regeringens politik finns det en konkret risk för att ojämlikheten bland pensionärerna ökar jämfört med nuläget. I synnerhet kostnaderna för transporter och för att bo i egnahemshus håller på att stiga betydligt till följd av regeringens överdimensionerade klimatpolitik, även om de uppnådda utsläppsminskningarna blir så små att de inte har någon betydelse i helhetsbilden. Regeringen Rinne har glömt bort den regionala jämlikheten och konsekvensbedömningen i fråga om pensionärerna.

Höjningarna av bränslepriserna är en plattskatt som inte på något sätt beaktar skattebetalningsförmågan, och den drabbar särskilt invånare i glesbygden där avstånden är långa. Utanför landets största städer är det nödvändigt för de flesta att använda egen bil, och personer med låga pensioner har inte råd att skaffa elbil. Någon kollektivtrafik finns inte, och även taxitrafiken har blivit dyrare och besvärligare till följd av taxireformen, och Rinnes regering har inte vidtagit några konkreta åtgärder för att rätta till saken trots att det skrivits in i regeringsprogrammet.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att pensionärsfattigdom är ett betydande samhällsproblem i Finland och att regeringen inte fäster tillräcklig uppmärksamhet vid problemet. För att råda bot på situationen krävs det konkreta åtgärder utan dröjsmål.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner fyra uttalanden (**Reservationens förslag till uttalanden**).*

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen utarbetar ett separat handlingsprogram för förebyggande av utsökning hos pensionärer.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder problempunkterna i anslutning till klientavgiftstaken och lägger fram ändringsförslag i anslutning till dem.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder möjligheten att höja utkomststödets grunddel.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar snabba åtgärder för att stärka köpkraften hos de som får låg pension samt förhindrar att beskattningen av dem skärps.*

Helsingfors 24.10.2019

Arja Juvonen saf
Kaisa Juuso saf
Minna Reijonen saf